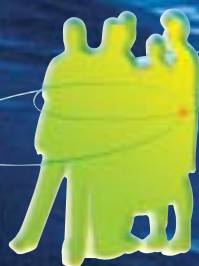

Werkbaar werk

bij werknemers (2004-2007)

en zelfstandige ondernemers (2007)

[Werkbaar Werk]
in Vlaanderen

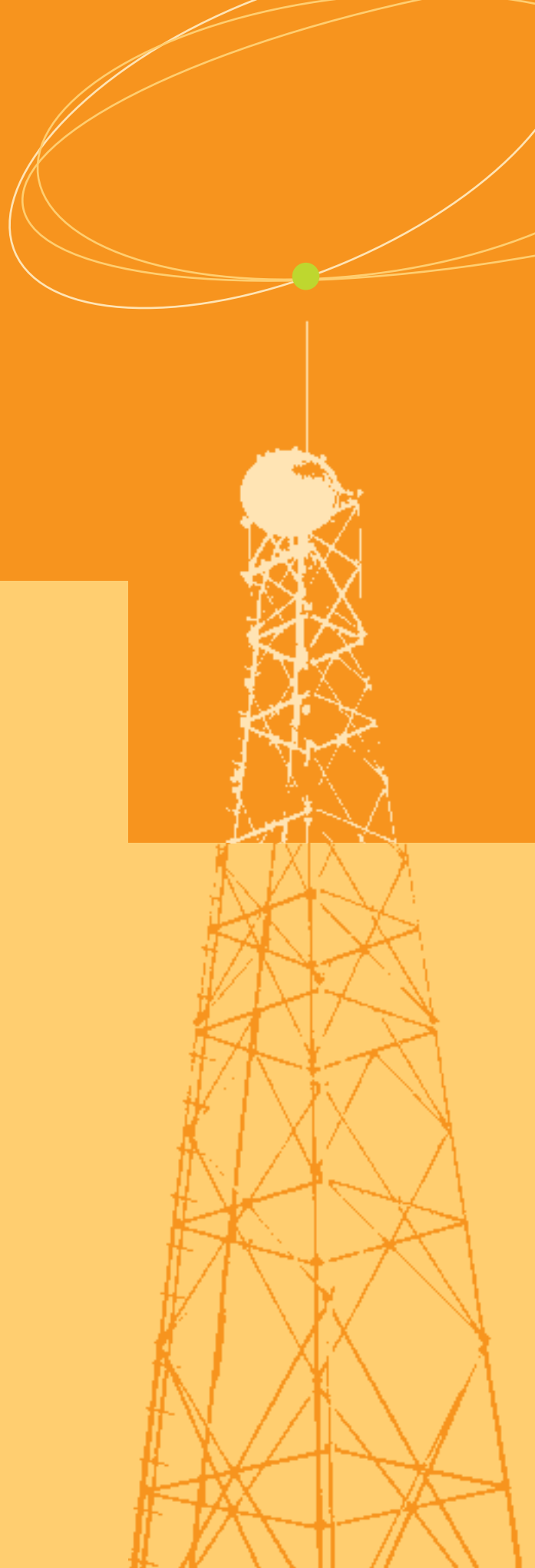
Dit is een publicatie van de
SERV – Sociaal-Economische
Raad van Vlaanderen
Wetstraat 34-36
1040 Brussel
Tel: 02 | 20.90.111
Fax: 02 | 21.77.008
E-mail: stichting@serv.be
www.serv.be/stichting

WD/2009/5147/214

Grafische vormgeving: Magelaan – Gent

Copyright 2009 bij SERV/Stichting Innovatie & Arbeid

Bij gebruik van gegevens en informatie uit deze brochure
wordt een correcte bronvermelding op prijs gesteld.

Werkbaar werk

bij werknemers (2004-2007)

en zelfstandige ondernemers (2007)

Inhoud

■ Inleiding	5
1. De globale context van de Vlaamse werkbaarheidsmonitor	7
■ Waarom een monitor voor kwaliteit van de arbeid?	7
■ Wat wordt gemeten met de werkbaarheidsmonitor?	8
■ Hoe wordt in de werkbaarheidsmonitor de kwaliteit van de arbeid gemeten?	8
■ Wat kunt u doen met de resultaten van de werkbaarheidsmonitor?	9
■ Bestaan in andere landen ook dergelijke monitors?	9
2. Werkbaar werk werknemers 2004-2007	10
■ Werkbaarheidsindicatoren voor de Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007	10
■ Werkbaar werk en beroep 2004-2007	11
■ Werkbaarheidsgraad voor de Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007	18
■ Werkbaarheidsrisico's op de Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007	21
3. Werkbaar werk zelfstandige ondernemers 2007	32
■ Werkbaarheidsindicatoren zelfstandige ondernemers 2007	32
■ Werkbaar werk en sector, zelfstandige ondernemers 2007	33
■ Werkbaarheidsgraad zelfstandige ondernemers 2007	35
■ Risico-indicatoren zelfstandige ondernemers, Vlaanderen 2007	35
■ Besluit	39
■ Meer info	40

Inleiding

In het voorjaar van 2007 heeft Stichting Innovatie & Arbeid voor de tweede keer (na een eerste meting in 2004) de werkbaarheidsenquête uitgevoerd bij 20.000 Vlaamse werknemers. Voor de eerste keer (ook in 2007) werd de enquête ook uitgevoerd bij 6.000 zelfstandige ondernemers. Deze enquête heeft als doel de werkbaarheid, of de kwaliteit van het werk en welzijn in het werk, in Vlaanderen cijfermatig in beeld te brengen. De enquête herhalen we periodiek zodat we weten hoe de werkbaarheid in Vlaanderen evolueert. Zo kunnen de Vlaamse overheid en de sociale partners een vinger aan de pols houden van werkend Vlaanderen.

Met de resultaten van de enquête bieden we een nauwkeurig (cijfermatig) beeld van werkbaar werk in Vlaanderen. In de brochure tonen we hoe het in Vlaanderen gesteld is met een reeks kwalitatieve kenmerken van arbeid zoals werkstress, motivatie, leermogelijkheden, werk-privé-balans, werkdruk, emotionele belasting, afwisseling in het werk, enz.

De brochure bestaat uit drie delen. In het eerste deel schetsen we de globale context van de werkbaarheidsmonitor. In het tweede deel presenteren we de belangrijkste cijfergegevens 2004-2007 voor de Vlaamse werknemers. In het derde deel geven we de cijfers 2007 voor de Vlaamse zelfstandige ondernemers. Als u hierover meer wilt weten, dan vindt u al onze informatie op www.serv.be/werkbaarwerk.

De globale context van de Vlaamse werkbaarheidsmonitor

1. Waarom een monitor voor kwaliteit van de arbeid?

De Vlaamse sociale partners en de Vlaamse Regering hebben er een prioriteit van gemaakt om tegen 2010 meer mensen langer aan het werk te houden. De zogenaamde werkzaamheidsgraad moet verhogen. Dit is afgesproken in doelstelling 3 van het Pact van Vilvoorde. Het is echter niet evident dat mensen langer aan het werk zullen blijven. Het zal heel wat inspanningen vergen van de overheid, de sociale partners, maar ook van werkgevers en werknemers om deze doelstelling te bereiken. Een hulpmiddel om de doelstelling te halen is om een zodanig werkklimaat te scheppen dat werknemers ertoe aangetrokken worden om langer te werken. Daarom hebben de sociale partners en de Vlaamse Regering in datzelfde pact van Vilvoorde ook afgesproken dat zal gestreefd worden naar een verhoging van de kwaliteit van de arbeid zodat werkzaam worden en blijven voor iedereen aantrekkelijk is.

De Vlaamse Regering en de Vlaamse sociale partners willen elke afgesproken doelstelling ook opmeten om de evolutie te kunnen zien.

De werkzaamheidsgraad is gemakkelijk te meten want we beschikken in Vlaanderen via de EAK over statistieken van het aantal tewerkgestelden. Maar om objectief de kwaliteit van het werk te meten was er een leemte. Daarom hebben de Vlaamse sociale partners en de Vlaamse Regering aan Stichting Innovatie & Arbeid de opdracht gegeven een instrument te maken waarmee de kwaliteit van de arbeid, de werkbaarheid kan gemeten worden. Dat is de werkbaarheidsmonitor geworden (WBM). (Een andere indicator van doelstelling 4 is de gradatie van tevredenheid met diverse aspecten van de job, zoals gemeten in de SCV-survey van de Studiedienst van de Vlaamse Regering).

2. Wat wordt gemeten met de werkbaarheidsmonitor?

De werkbaarheidsmonitor meet vier belangrijke aspecten van arbeidskwaliteit: psychische vermoeidheid (werkstress), welbevinden in het werk (motivatie), leermogelijkheden en de balans tussen werk en privé. Werkbaar werk houdt in dat je door het werk gemotiveerd wordt en kansen krijgt om bij te leren. Het houdt ook in dat je er niet problematisch overspannen van wordt en dat de werk-privébalans in evenwicht is.

Kwaliteit van de arbeid komt tot stand in een context waarin een hele reeks factoren een rol spelen. De werkbaarheidsmonitor kijkt naar mogelijke sleutels op de werkplek zelf om de werkbaarheid van jobs te verbeteren. Deze sleutels zijn: de werkdruk (heeft te maken met werktempo, tijdslimieten), de emotionele belasting (vooral belangrijk bij zogenaamde contactberoepen zoals verpleging, onderwijs, klantendiensten), de afwisseling in het werk, de autonomie in het werk (de mate waarin men invloed heeft op de planning en organisatie van het werk), de mate waarin men door zijn of haar directe leiding wordt ondersteund en ten slotte de arbeidsomstandigheden (veiligheids- en gezondheidsrisico's).

Het is duidelijk dat de werkbaarheidsmonitor enkel die aspecten in kaart brengt die rechtstreeks gebonden zijn aan de werkplek of functie. We zijn er ons van bewust dat ook andere arbeids- en niet-arbeidsgebonden factoren een rol kunnen spelen. Zo wordt bijvoorbeeld de werk-privébalans ook beïnvloed door pendeltijden, de persoonlijke thuissituatie, de vrijetijdsbesteding, of is het welbevinden op het werk ook afhankelijk van loon- en arbeidsvoorwaarden. Maar deze factoren vallen buiten de scope van de monitor.

3. Hoe wordt in de werkbaarheidsmonitor de kwaliteit van de arbeid gemeten?

Voor de WBM is bewust gekozen voor een anonieme schriftelijke bevraging van een representatief staal van werkende Vlamingen: 20.000 werknemers en 6.000 zelfstandige ondernemers. De bevraging gebeurt via een postenquête. De vragenlijst bestaat voor een groot gedeelte uit zogenaamde vragenbatterijen. Een vragenbatterij is een samenhangend geheel van vragen over één aspect, bijvoorbeeld vermoeidheid. Stichting Innovatie & Arbeid heeft deze vragen (mits toelating) overgenomen uit al bestaande vragenlijsten die in binnen- en buitenland uitvoerig zijn getest op hun betrouwbaarheid en validiteit.

Er zijn voorlopig drie meetmomenten voorzien: 2004 (werknemers), 2007 (werknemers en zelfstandige ondernemers) en 2010 (werknemers en zelfstandige ondernemers).

4. Wat kunt u doen met de resultaten van de WBM?

De WBM is een meetinstrument, niet meer maar ook niet minder. De resultaten van de WBM-metingen geven inzicht in kenmerken van onze arbeid op regionaal en sectorieel vlak. Het uitdrukken van die kenmerken in cijfers, scores, heeft voordelen maar ook beperkingen. Belangrijkste voordeel is de vergelijkbaarheid over de verschillende metingen heen. Belangrijkste beperking is dat de complexiteit van de realiteit geconcentreerd wordt in 4 kengetallen, maar dit is eigen aan monitoring.

Het verhogen van werkzaamheid én werkbaarheid zal een inspanning vereisen van alle actoren en betrokkenen op alle niveaus. Sociale partners kunnen natuurlijk niet op alle aspecten invloed uitoefenen. Specifiek rond de kwaliteit van de arbeid zijn hun beïnvloedingsmogelijkheden evenwel directer en groter. De WBM is net op dit domein een hulpmiddel. Hij biedt aan de Vlaamse sociale partners stof tot nadenken over hoe kan gesleuteld worden aan de kwaliteit van de arbeid, aan een hogere werkbaarheid en daardoor aan een hogere werkzaamheid.

5. Bestaan in andere landen ook dergelijke monitors?

In zowat alle landen van de Europese Unie, maar ook ver daarbuiten worden enquêtes of metingen rond gelijkaardige thema's georganiseerd. In heel wat gevallen zijn ook daar de overheid en de sociale partners de initiatiefnemers. De Vlaamse WBM is overigens voor een groot deel afgeleid van de Nederlandse ARBO-monitor Werkdruk en Stress die al verscheidene jaren wordt gebruikt.

Ook de Europese Commissie hecht veel belang aan de thematiek van kwaliteit van de arbeid. Ze heeft er een apart agentschap voor opgericht, het European Agency for Safety and Health at Work (het OSHA in Bilbao). Op hun website <http://agency.osha.eu.int> vindt u een overvloed aan verwijzingen naar metingen en monitoring-instrumenten in de Europese Unie.

Ook de European Foundation for the Improvement of Working and Living Condition (in Dublin) hecht in haar onderzoeken veel belang aan deze thematiek (www.eurofound.europa.eu).

Alle informatie over de Vlaamse werkbaarheidsmonitor kunt u vinden en gratis downloaden op volgende website: www.serv.be/werkbaarwerk

2

Werkbaar werk werknemers 2004-2007

1. Werkbaarheidsindicatoren voor de Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007

Werkbaar werk wordt in de werkbaarheidsmonitor concreet gemaakt aan de hand van vier indicatoren: psychische vermoeidheid (werkstress), welbevinden in het werk (motivatie, betrokkenheid), leermogelijkheden en werk-privé-balans. Deze werkbaarheidsindicatoren zijn als volgt gedefinieerd:

- Psychische vermoeidheid: de mate waarin de door psychosociale arbeidsbelasting opgebouwde (mentale) vermoeidheid recuperabel is dan wel leidt tot spanningsklachten en verminderd functioneren.
- Welbevinden in het werk: de mate waarin men door de aard van de job op het werk betrokken is/blijft dan wel gedemotiveerd raakt.
- Leermogelijkheden: de mate waarin men door (formele) opleiding en de dagdagelijkse ervaring op de werkplek zijn competenties op peil kan houden en verder ontwikkelen.
- Werk-privé-balans: de mate waarin de taakeisen in de werksituatie al dan niet belemmerende effecten hebben op de handelingsmogelijkheden in de thuissituatie.

Voor de werkbaarheidssituatie van de werknemer (in termen van psychische vermoeidheid, welbevinden, enz.) onderscheiden we drie categorieën: niet-problematisch, problematisch en acuut problematisch. In de cijfertabellen vormt de categorie acuut problematisch een subgroep binnen de groep problematisch maar wordt eveneens gepercenteerd op de volledige werknemersgroep.

Tabel 1: Werkbaarheidsindicatoren voor de Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007

Voor de Vlaamse arbeidsmarkt worden in 2004-2007 volgende cijfers opgetekend:

WERKBAARHEIDSINDICATOREN			niet problematisch		problematisch		acuut problematisch	
	2004	2007	2004	2007	2004	2007	2004	2007
	N	N	%	%	%	%	%	%
psychische vermoeidheid	10247	9516	71,1	71,2	28,9	28,8	10,2	9,7
welbevinden in het werk	10243	9528	81,3	81,9	18,7	18,1	8,0	7,9
leermogelijkheden	10986	8911	77,4	80,1	22,6	19,9	8,4	7,3
werk-privé-balans	11020	9560	88,2	89,2	11,8	10,8	3,1	2,4

Blaauwe cijfers wijzen op significante (Pearson) χ^2 ($p \leq 0,05$) en dus op een statistisch betekenisvol verschil tussen 2004 en 2007.

Op het vlak van psychische vermoeidheid en welbevinden in het werk is er geen statistisch significant verschil tussen 2004 en 2007.

Voor psychische vermoeidheid behoren in 2007 71,2% van de werknemers tot de niet problematische categorie, 28,8% tot de problematische categorie en 9,7% tot de acuut problematische categorie. Voor welbevinden in het werk behoren in 2007 81,9% van de werknemers tot de niet problematische categorie, 18,1% tot de problematische categorie en 7,9% tot de acuut problematische categorie.

Op het vlak van leermogelijkheden en werk-privé-balans is er wel een statistisch significant verschil tussen 2004 en 2007. Voor beide indicatoren worden in 2007 betere cijfers opgetekend dan in 2004.

Voor leermogelijkheden is het aandeel dat tot de problematische groep behoort gedaald van 22,6% tot 19,9% (- 2,7 procentpunt) en het aandeel dat tot de acuut problematische groep behoort van 8,4% tot 7,3% (- 1,1 procentpunt).

Voor de werk-privé-balans is het aandeel dat tot de problematische groep behoort gedaald van 11,8% tot 10,8% (- 1 procentpunt) en het aandeel dat tot de acuut problematische groep behoort van 3,1% tot 2,4% (- 0,7 procentpunt).

2. Werkbaar werk en beroep 2004-2007

2.1. Psychische vermoeidheid en beroep 2004-2007

In 2007 is psychische vermoeidheid voor 71,2% van de werknemers niet problematisch en voor 28,8% wel problematisch.

Zowel in 2004 als in 2007 zien we dat de psychische vermoeidheid in elke beroepsgroep, voor een groot aandeel van de werknemers problematisch is. Bij kader- en directieleden vinden we de grootste groep met werkstress, 34,2% in 2004 en 36,4% in 2007. Het laagste cijfer wordt opgetekend voor de geschoolde arbeiders en technici: 23,5% in 2004 en 23,4% in 2007. Voor geen enkele beroepsgroep is het verschil tussen 2004 en 2007 statistisch significant.

Tabel 2: Psychische vermoeidheid naar beroepsgroep, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007

PSYCHISCHE VERMOEIDHEID			niet problematisch		problematisch		acuut problematisch	
	2004	2007	2004	2007	2004	2007	2004	2007
	N	N	%	%	%	%	%	%
Vlaamse arbeidsmarkt	10247	9516	71,1	71,2	28,9	28,8	10,2	9,7
kortgeschoolde arbeider	1400	1299	69,2	69,7	30,8	30,3	11,4	9,8
geschoolde arbeider - technicus	1991	1753	76,5	76,6	23,5	23,4	7,4	6,9
uitvoerend bediende	2840	2627	73,3	73,7	26,7	26,3	9,4	9,1
onderwijs- of zorgfunctie	1656	1627	68,7	68,3	31,3	31,7	10,7	10,4
middenkader - professional	1368	1410	66,4	67,4	33,6	32,6	13,2	11,6
kader of directie	520	486	65,8	63,6	34,2	36,4	11,9	12,6

2.1.1 Welbevinden in het werk en beroep 2004-2007

Voor minder dan één op vijf werknemers (18,7% in 2004, 18,1% in 2007) is de situatie problematisch op het vlak van het welbevinden in het werk. Er zijn wel grote verschillen tussen de beroepsgroepen. Welbevinden in het werk is vooral een knelpunt bij ongeschoolde/geoefende arbeiders waar ongeveer 30% tot de problematische groep behoort en meer dan één op tien (13,8% in 2004, 12,7% in 2007) tot de acuut problematische groep. De meest gunstige cijfers vinden we bij werknemers met een onderwijs- of zorgfunctie waar in 2004, 90,2% en in 2007, 91% tot de niet-problematische groep behoort. Tussen 2004 en 2007 worden geen significante verschillen genoteerd behalve voor de kader- of directieleden waar de acuut problematische groep toegenomen is van 2,5% tot 4,9%.

Tabel 3: Welbevinden in het werk naar beroepsgroep, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007

WELBEVINDEN			niet problematisch		problematisch		acuut problematisch	
	2004	2007	2004	2007	2004	2007	2004	2007
	N	N	%	%	%	%	%	%
Vlaamse arbeidsmarkt	10243	9528	81,3	81,9	18,7	18,1	8,0	7,9
kortgeschoolde arbeider	1389	1299	69,6	69,7	30,4	30,3	13,8	12,7
geschoolde arbeider - technicus	1994	1758	79,2	79,5	20,8	20,5	8,6	8,5
uitvoerend bediende	2842	2629	79,7	80,6	20,3	19,4	9,2	8,9
onderwijs- of zorgfunctie	1660	1634	90,2	91,0	9,8	9,0	3,9	4,1
middenkader - professional	1370	1411	86,0	86,1	14,0	13,9	5,4	5,8
kader of directie	521	486	91,4	89,5	8,6	10,5	2,5	4,9

Blaauwe cijfers wijzen op significante (Pearson) χ^2 ($p \leq 0,05$) en dus op een statistisch betekenisvol verschil tussen 2004 en 2007.

2.1.2 Leermogelijkheden in het werk en beroep 2004-2007

Bij onderwijs- en zorgfuncties, (midden)kaders, professionals en directieleden heeft meer dan negen op tien een job met voldoende leermogelijkheden. Bij bedienden en arbeiders is dat bij een veel grotere groep niet het geval. Vooral bij kortgeschoolde arbeiders, waar ongeveer de helft een job met onvoldoende leermogelijkheden heeft, stelt het probleem zich scherp. In 2007 is de situatie iets gunstiger dan in 2004. Het percentage jobs met onvoldoende leermogelijkheden is zowel bij kortgeschoolde arbeiders als bij uitvoerend bedienden met 4,2 procentpunten gedaald.

**Tabel 4: Leermogelijkheden
in het werk naar beroepsgroep,
Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007**

LEERMOGELIJKHEDEN			niet problematisch		problematisch		acuut problematisch	
	2004	2007	2004	2007	2004	2007	2004	2007
	N	N	%	%	%	%	%	%
Vlaamse arbeidsmarkt	10986	8911	77,4	80,1	22,6	19,9	8,4	7,3
kortgeschoolde arbeider	1511	1219	47,7	51,9	52,3	48,1	26,1	22,8
geschoolde arbeider - technicus	2146	1616	73,6	75,3	26,4	24,7	9,2	9,3
uitvoerend bediende	3027	2484	76,0	80,2	24,0	19,8	7,5	5,9
onderwijs- of zorgfunctie	1771	1508	90,3	92,1	9,7	7,9	2,0	1,8
middenkader - professional	1476	1321	94,4	92,7	5,6	7,3	0,7	1,5
kader of directie	567	461	97,5	95,9	2,5	4,1	0,4	0,9

Blaauwe cijfers wijzen op significante (Pearson) χ^2 ($p \leq 0,05$) en dus op een statistisch betekenisvol verschil tussen 2004 en 2007.

2.1.3 Werk-privé-balans en beroep 2004-2007

In 2007 is de werk-privé-balans voor 89,2% van de werknemers niet-problematisch en voor 10,8% wel problematisch.

Zowel in 2004 als in 2007 zien we dat het vooral bij een grote groep kader- en directieleden is dat de werk-privé-balans uit haar evenwicht gaat. Meer dan één op vijf (22,2% in 2007) heeft het moeilijk om beide goed op elkaar af te stemmen. Tussen 2004 en 2007 is het aandeel met een problematische werk-privé-balans bij de uitvoerend bedienden significant gedaald van 9,5% tot 7,8%.

**Tabel 5: Werk-privé-balans
naar beroepsgroep,
Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007**

WERK-PRIVE-BALANS			niet problematisch		problematisch		acuut problematisch	
	2004	2007	2004	2007	2004	2007	2004	2007
	N	N	%	%	%	%	%	%
Vlaamse arbeidsmarkt	11020	9560	88,2	89,2	11,8	10,8	3,1	2,4
kortgeschoolde arbeider	1512	1305	90,5	90,3	9,5	9,7	3,2	2,5
geschoolde arbeider - technicus	2148	1763	91,7	92,7	8,3	7,3	2,2	1,7
uitvoerend bediende	3042	2641	90,5	92,2	9,5	7,8	2,5	1,8
onderwijs- of zorgfunctie	1788	1641	87,0	87,9	13,0	12,1	2,8	2,3
middenkader - professional	1479	1410	82,4	83,9	17,6	16,1	4,5	3,5
kader of directie	567	486	75,7	77,8	24,3	22,2	6,9	5,3

Blaauwe cijfers wijzen op significante (Pearson) χ^2 ($p \leq 0,05$) en dus op een statistisch betekenisvol verschil tussen 2004 en 2007.

2.2. Werkbaar werk en sector 2004-2007

2.2.1 Psychische vermoeidheid en sector 2004-2007

Het percentage van de werknemers dat problematisch psychisch vermoeid is, is in 2007 het hoogst in de sector post- en telecommunicatie (35,6%) en het laagst in de bouwsector (24,1%). In de bouwsector is dat percentage tussen 2004 en 2007 met 7,3 procentpunten significant gedaald van 31,4% tot 24,1%.

Tabel 6: Psychische vermoeidheid naar sector, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007

PSYCHISCHE VERMOEIDHEID			niet problematisch		problematisch		acuut problematisch	
	2004	2007	2004	2007	2004	2007	2004	2007
	N	N	%	%	%	%	%	%
Vlaamse arbeidsmarkt	10247	9516	71,1	71,2	28,9	28,8	10,2	9,7
textiel confectie	240	178	72,5	75,8	27,5	24,2	11,3	6,2
metaal	946	823	74,4	73,0	25,6	27,0	9,0	8,6
bouw	564	518	68,6	75,9	31,4	24,1	11,9	8,3
voeding	286	272	74,1	67,6	25,9	32,4	11,9	9,9
chemie	422	421	70,9	76,0	29,1	24,0	8,8	8,6
groot- en kleinhandel	814	710	70,6	69,6	29,4	30,4	10,6	10,6
horeca	219	193	70,8	69,9	29,2	30,1	9,1	8,3
zakelijke dienstverlening	551	599	68,6	69,8	31,4	30,2	11,8	10,7
transport	387	384	70,3	69,0	29,7	31,0	10,3	10,4
post - telecommunicatie	244	247	65,6	64,4	34,4	35,6	16,0	14,6
financiële sector	434	354	65,9	71,2	34,1	28,8	13,6	11,0
openbaar bestuur	1113	1025	77,6	74,9	22,4	25,1	9,1	8,5
gezondheids- en welzijnszorg	1396	1401	69,1	69,9	30,9	30,1	9,4	8,6
onderwijs	1088	977	67,6	68,6	32,4	31,4	11,8	12,1
secundaire sector	2906	2528	72,2	73,1	27,8	26,9	9,9	8,5
tertiaire sector	2699	2457	69,8	70,0	30,2	30,0	10,8	10,6
quartaire sector	3760	3579	71,7	71,3	28,3	28,7	9,9	9,5

Blaauwe cijfers wijzen op significante (Pearson) χ^2 ($p \leq 0,05$) en dus op een statistisch betekenisvol verschil tussen 2004 en 2007.

2.2.2 Welbevinden in het werk en sector 2004-2007

Het percentage van de werknemers dat door het werk gedemotiveerd (welbevinden problematisch) is, is in 2007 het hoogst in de sector post- telecomunicatie (29,3%) en het laagst in de onderwijssector (8,7%). In de sector post- en telecomunicatie is dat percentage tussen 2004 en 2007 significant gestegen van 21,3% tot 29,3%.

Tabel 7: Welbevinden in het werk naar sector, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007

WELBEVINDEN			niet problematisch		problematisch		acuut problematisch	
	2004	2007	2004	2007	2004	2007	2004	2007
	N	N	%	%	%	%	%	%
Vlaamse arbeidsmarkt	10243	9528	81,3	81,9	18,7	18,1	8,0	7,9
textiel confectie	237	178	74,7	74,7	25,3	25,3	9,6	10,8
metaal	945	822	75,8	75,5	24,2	24,5	11,6	11,7
bouw	563	519	79,4	82,1	20,6	17,9	9,4	8,7
voeding	284	270	74,3	76,7	25,7	23,3	12,7	10,7
chemie	423	422	78,3	80,8	21,7	19,2	8,0	6,6
groot- en kleinhandel	814	710	78,6	80,3	21,4	19,7	9,5	9,2
horeca	219	195	79,0	80,5	21,0	19,5	8,7	7,2
zakelijke dienstverlening	555	599	75,5	77,8	24,5	22,2	10,3	10,7
transport	381	384	79,0	73,4	21,0	26,6	10,2	9,4
post - telecomunicatie	244	246	78,7	70,7	21,3	29,3	9,8	11,4
financiële sector	434	355	79,0	84,2	21,0	15,8	9,0	7,0
openbaar bestuur	1115	1022	84,2	84,5	15,8	15,5	6,9	5,9
gezondheids- en welzijnszorg	1402	1410	87,2	89,0	12,8	11,0	4,9	4,8
onderwijs	1085	978	89,4	91,3	10,6	8,7	4,4	4,8
secundaire sector	2900	2528	76,9	77,7	23,1	22,3	10,3	9,9
tertiaire sector	2695	2462	78,4	79,1	21,6	20,9	9,4	9,2
quartaire sector	3767	3587	86,9	88,0	13,1	12,0	5,4	5,4

Blaauwe cijfers wijzen op significante (Pearson) χ^2 ($p \leq 0,05$) en dus op een statistisch betekenisvol verschil tussen 2004 en 2007.

2.2.3 Leermogelijkheden in het werk en sector 2004-2007

Het percentage van de werknemers dat onvoldoende leermogelijkheden in de job heeft (leermogelijkheden problematisch), is in 2007 het hoogst in de sector textiel en confectie (36,8%) en het laagst in de onderwijssector (7,2%). In vier sectoren is dit percentage significant gedaald tussen 2004 en 2007, met name in de bouwsector (van 20,5% tot 14,3%), de chemische industrie (van 20,5% tot 14,9%), het openbaar bestuur (van 20,8% tot 16,9%) en de gezondheids- en welzijnszorg (van 18% tot 14%). Het aandeel waarvoor de leermogelijkheden acuut problematisch is, is significant gedaald in de metaalsector (van 11,9% tot 8,8%), de chemische industrie (van 8,8% tot 4,4%), het openbaar bestuur (van 6,7% tot 4,6%) en de gezondheids- en welzijnszorg (van 5,5% tot 3,8%).

Tabel 8: Leermogelijkheden in het werk naar sector, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007

LEERMOGELIJKHEDEN			niet problematisch		problematisch		acuut problematisch	
	2004	2007	2004	2007	2004	2007	2004	2007
	N	N	%	%	%	%	%	%
Vlaamse arbeidsmarkt	10986	8911	77,4	80,1	22,6	19,9	8,4	7,3
textiel confectie	258	174	58,1	63,2	41,9	36,8	19,0	20,7
metaal	1007	772	72,5	74,5	27,5	25,5	11,9	8,8
bouw	599	477	79,5	85,7	20,5	14,3	4,7	4,8
voeding	306	246	69,6	68,3	30,4	31,7	12,7	13,4
chemie	454	383	79,5	85,1	20,5	14,9	8,8	4,4
groot- en kleinhandel	884	671	69,2	72,7	30,8	27,3	11,7	10,3
horeca	231	185	67,1	66,5	32,9	33,5	14,7	13,5
zakelijke dienstverlening	609	566	74,4	77,7	25,6	22,3	10,2	10,6
transport	405	345	70,6	66,1	29,4	33,9	13,8	12,2
post telecom	262	236	69,8	75,4	30,2	24,6	13,0	10,2
financiële sector	463	339	85,1	89,7	14,9	10,3	2,4	3,2
openbaar bestuur	1186	964	79,2	83,1	20,8	16,9	6,7	4,6
gezondheid- en welzijnszorg	1504	1304	82,0	86,0	18,0	14,0	5,5	3,8
onderwijs	1160	915	91,6	92,8	8,4	7,2	2,4	2,6
secundaire sector	3106	2346	73,1	76,1	26,9	23,9	10,5	9,5
tertiaire sector	2907	2310	74,2	76,5	25,8	23,5	9,8	9,3
quartaire sector	4032	3349	83,4	86,3	16,6	13,7	5,3	4,1

Blauwe cijfers wijzen op significante (Pearson) χ^2 ($p \leq 0,05$) en dus op een statistisch betekenisvol verschil tussen 2004 en 2007.

2.2.4 Werk-privé-balans en sector 2004-2007

Het percentage van de werknemers met een problematische werk-privé-balans, is in 2007 het hoogst in de onderwijssector (15%) en het laagst in het openbaar bestuur (7,1%). In de horeca is dit percentage tussen 2004 en 2007 significant gedaald van 17,7% tot 10,8%. Het percentage waarvoor de problematiek acuut problematisch is, is in de transportsector significant gedaald van 5,1% tot 2,3%.

Tabel 9: Werk-privé-balans naar sector, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007

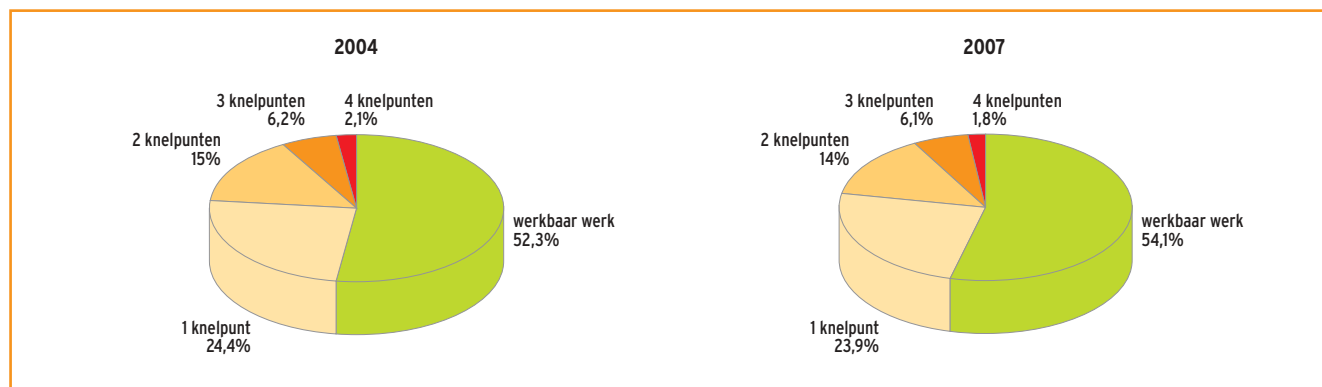
WERK-PRIVE-BALANS			niet problematisch		problematisch		acuut problematisch	
	2004	2007	2004	2007	2004	2007	2004	2007
	N	N	%	%	%	%	%	%
Vlaamse arbeidsmarkt	11020	9560	88,2	89,2	11,8	10,8	3,1	2,4
textiel confectie	260	177	90,4	91,0	9,6	9,0	3,5	2,3
metaal	1008	824	90,8	91,5	9,2	8,5	2,5	2,9
bouw	606	520	87,7	90,6	12,2	9,4	2,1	2,5
voeding	302	273	87,1	88,6	12,9	11,4	4,0	1,8
chemie	455	421	89,0	88,8	11,0	11,2	2,9	2,6
groot- en kleinhandel	883	713	87,2	88,1	12,8	11,9	3,4	3,9
horeca	232	195	82,3	89,2	17,7	10,8	6,9	3,6
zakelijke dienstverlening	610	601	86,9	86,0	13,1	14,0	5,2	3,5
transport	409	384	82,9	85,2	17,1	14,8	5,1	2,3
post - telecommunicatie	262	247	88,9	89,1	11,1	10,9	3,8	2,0
financiële sector	462	356	86,1	87,9	13,9	12,1	2,8	1,7
openbaar bestuur	1193	1024	92,2	92,9	7,8	7,1	1,5	1,6
gezondheids- en welzijnszorg	1514	1417	89,2	90,3	10,8	9,7	1,9	1,3
onderwijs	1167	983	85,1	85,0	14,9	15,0	3,9	3,3
secundaire sector	3111	2535	89,3	90,7	10,7	9,3	2,8	2,4
tertiaire sector	2911	2469	86,3	87,2	13,6	12,8	4,3	3,1
quartaire sector	4056	3601	89,1	89,8	10,9	10,2	2,4	1,9

Blaauwe cijfers wijzen op significante (Pearson) χ^2 ($p \leq 0,05$) en dus op een statistisch betekenisvol verschil tussen 2004 en 2007.

3. Werkbaarheidsgraad voor de Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007

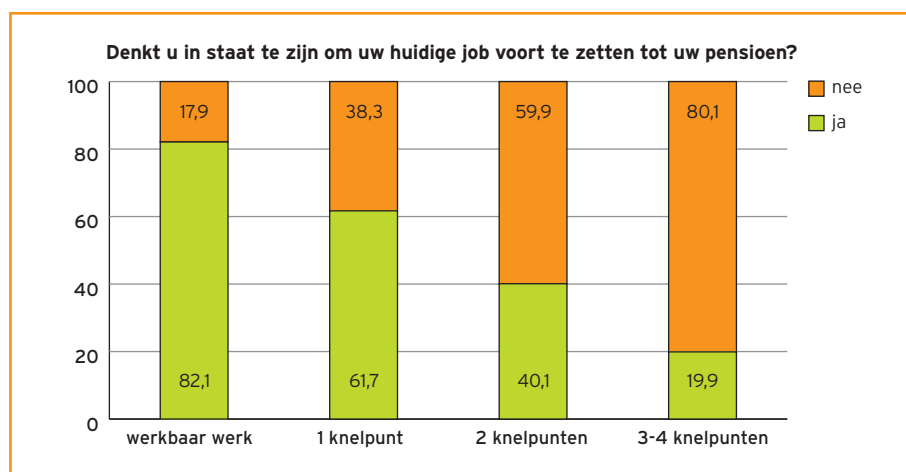
De werkbaarheidsgraad voor werknemers is in Vlaanderen met 1,8 procentpunt (significant) toegenomen van 52,3% in 2004 naar 54,1% in 2007. Dat betekent dat er nu ongeveer 40.000 meer werkbare jobs zijn dan in 2004. Werkbaar werk wil zeggen dat men een job heeft die niet problematisch scoort op het vlak van psychische vermoeidheid, welbevinden in het werk, leermogelijkheden en werk-privé-balans. In Vlaanderen heeft dus iets meer dan de helft (54,1%) een werkbare job terwijl de andere werknemers (45,9%) geconfronteerd worden met één of meerdere werkbaarheidsknelpunten. De verbetering van de werkbaarheidsgraad in 2007 is vooral toe te schrijven aan het feit dat meer werknemers (+ 2,7 procentpunt) een job hebben die voldoende leermogelijkheden biedt en de werk-privé-balans voor meer werknemers (+ 1 procentpunt) in evenwicht is.

Figuur 1: Aandeel van de werknemers op de Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007 zonder en met (één of meerdere) werkbaarheidsknelpunten

Dat werkbaar werk belangrijk is om aan het werk te (kunnen) blijven, blijkt onder meer uit de volgende figuur:

Figuur 2: Inschatting werken tot pensioen en werkbaar werk

In de werkbaarheidsenquête werd de vraag gesteld: "Denkt u in staat te zijn om uw huidige job voort te zetten tot uw pensioen?" Van de werknemers die een werkbare job hebben, antwoordt 82,1% ja en 17,9% nee. Naarmate werknemers met meer werkbaarheidsproblemen geconfronteerd worden neemt het aandeel toe dat het niet haalbaar acht om het werk tot op pensioenleeftijd uit te voeren. Bij werknemers die met 3 of 4 werkbaarheidsknelpunten geconfronteerd worden, vinden we dat slechts nog 1 op 5 denkt in staat te zijn om de job tot pensioenleeftijd te kunnen uitvoeren, 4 op 5 denkt hiertoe niet meer in staat te zijn.

3.1. Werkbaarheidsgraad naar beroep 2004-2007

Zowel in 2004 als in 2007 zien we dat het soort job de werkbaarheidskans sterk beïnvloedt. Het aandeel met een werkbare job is het grootst bij mensen met een onderwijs- of zorgfunctie (60,1% in 2007) en het laagst bij kortgeschoolde arbeiders (35,5% in 2007). De werkbaarheidsgraad van geschoolde arbeiders/technici (55,5%), uitvoerend bedienden (56,9%), middenkader/professionals (56,5%) en kader/directie (56,4%) schommelt rond het gemiddelde (54,1%). Tussen 2004 en 2007 is de werkbaarheidsgraad bij uitvoerend bedienden met 3,2 procentpunten significant toegenomen.

**Tabel 10: Werkbaarheidsgraad
naar beroep,
Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007**

	WERKBAARHEIDSGRAAD	
	2004	2007
	%	%
Vlaamse arbeidsmarkt	52,3	54,1
ongeschoolde/geoefende arbeider	33,3	35,5
geschoolde arbeider - technicus	55,0	55,5
uitvoerend bediende	53,7	56,9
onderwijs- of zorgfunctie	59,6	60,1
middenkader - professional	55,8	56,5
kader of directie	55,6	56,4

Blauwe cijfers wijzen op significante (Pearson) χ^2 ($p \leq 0,05$) en dus op een statistisch betekenisvol verschil tussen 2004 en 2007.

3.2. Werkbaarheidsgraad naar sector 2004-2007

In 2004 tekent het openbaar bestuur de hoogste werkbaarheidsgraad op (59,1%), in 2007 is dat de financiële sector (60,7%). De laagste werkbaarheidsgraad vinden we voor de respectievelijke jaartallen in de textiel- en confectiesector (43%) en de transportsector (43,2%). Tussen 2004 en 2007 is de werkbaarheidsgraad significant toegenomen in de bouwsector (van 51,1% tot 57,9%), de groot- en kleinhandel (van 45,6% tot 50,9%) en de financiële sector (van 51,4% tot 60,7%).

Tabel 11: Werkbaarheidsgraad naar sector, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007

WERKBAARHEIDSGRAAD		
	2004	2007
	%	%
Vlaamse arbeidsmarkt	52,3	54,1
textiel confectie	43,0	44,7
metaal	52,0	50,9
bouw	51,1	57,9
voeding	47,6	45,0
chemie	53,8	57,8
groot- en kleinhandel	45,6	50,9
horeca	43,4	45,1
zakelijke dienstverlening	44,6	49,8
transport	48,9	43,2
post - telecommunicatie	46,7	44,5
financiële sector	51,4	60,7
openbaar bestuur	59,1	60,3
gezondheids- en welzijnszorg	56,1	58,6
onderwijs	57,2	59,7
secundaire sector	50,6	52,0
tertiaire sector	47,8	51,2
quartaire sector	57,2	59,2

Blaauwe cijfers wijzen op significante (Pearson) χ^2 ($p \leq 0,05$) en dus op een statistisch betekenisvol verschil tussen 2004 en 2007.

4. Werkbaarheidsrisico's op de Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007

Eens men de omvang van de werkbaarheidsproblematiek in beeld gebracht heeft, komt uiteraard ook de vraag hoe werkbaarheidsproblemen ontstaan, wat een job werkbaar of onwerkbaar maakt. Het is immers pas door zicht te krijgen op de oorzaken van die problemen dat men ook weet waaraan gesleuteld moet worden om de werkbaarheid te verbeteren.

De Vlaamse werkbaarheidsmonitor peilt daarom ook naar de kernfactoren in de arbeidssituatie die de kwaliteit of werkbaarheid van jobs bedreigen of bevorderen. Het gaat om zes werkaspecten die we hieronder kort omschrijven:

- **Werkdruk:** de mate van arbeidsbelasting vanuit kwantitatieve taakeisen zoals het werkvolume, het werktempo en tijdslimieten.
- **Emotionele belasting:** de mate van arbeidsbelasting vanuit contactuele taakeisen (bijv. contact met klanten, patiënten, leerlingen, medewerkers).
- **Afwisseling in het werk:** de mate waarin de functie-inhoud een afwisselend takenpakket omvat en een beroep doet op vaardigheden van werknemers. Bij onvoldoende afwisseling spreken we over routinematig werk.
- **Autonomie of zelfstandigheid:** de mate waarin werknemers invloed hebben op de planning en de organisatie van hun werk.
- **Ondersteuning door de directe leiding:** de mate waarin werknemers door hun rechtstreekse chef adequaat gecoacht en sociaal ondersteund worden.
- **Arbeidsomstandigheden:** mate waarin men tijdens het werk blootgesteld wordt aan fysieke inconvenianten in de werkomgeving en lichamelijke belasting.

Om de ernstgraad van een risico aan te duiden onderscheiden we drie categorieën: niet-problematisch, problematisch en acuut problematisch. In de cijfertabellen vormt de categorie acuut problematisch een subgroep binnen de groep problematisch maar wordt eveneens gepercenteerd op de volledige werknemersgroep.

Tabel 12: Werkbaarheidsrisico's, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007

Voor de Vlaamse arbeidsmarkt worden in 2004-2007 volgende cijfers opgetekend:

WERKBAARHEIDSRISICO'S			niet problematisch		problematisch		acuut problematisch	
	2004	2007	2004	2007	2004	2007	2004	2007
	N	N	%	%	%	%	%	%
werkdruk	10991	8925	69,0	69,4	31,0	30,6	12,8	12,5
emotionele belasting	10987	8910	79,5	79,3	20,5	20,7	4,0	4,3
taakvariatie	10999	8919	76,2	76,5	23,8	23,5	11,5	10,5
autonomie	10999	8906	79,2	79,8	20,8	20,2	7,3	7,5
ondersteuning leiding	10977	8911	83,9	84,0	16,1	16,0	6,1	6,2
arbeidsomstandigheden	10654	9497	87,9	86,3	12,1	13,7	4,5	5,3

Blaue cijfers wijzen op significante (Pearson) χ^2 ($p \leq 0,05$) en dus op een statistisch betekenisvol verschil tussen 2004 en 2007.

Op het vlak van de werkdruk, emotionele belasting, autonomie in het werk en de ondersteuning door de directe leiding zijn er geen statistisch significante verschillen tussen 2004 en 2007.

Voor werkdruk behoort in 2007 69,4% van de werknemers tot de niet-problematische categorie, 30,6% tot de problematische categorie en 12,5% tot de acuut problematische categorie.

Voor emotionele belasting behoort in 2007 79,3% van de werknemers tot de niet problematische categorie, 20,7% tot de problematische categorie en 4,3% tot de acuut problematische categorie.

Voor autonomie in het werk behoort in 2007 79,8% van de werknemers tot de niet problematische categorie, 20,2% tot de problematische categorie en 7,5% tot de acuut problematische categorie.

Voor de ondersteuning door de directe leiding behoort in 2007 84,0% van de werknemers tot de niet problematische categorie, 16,0% tot de problematische categorie en 6,2% tot de acuut problematische categorie.

Op het vlak van taakvariatie en de arbeidsomstandigheden zijn er wel statistisch significante verschillen tussen 2004 en 2007.

Voor taakvariatie is het aandeel van de werknemers dat tot de acuut problematische categorie behoort significant gedaald van 11,5% in 2004 tot 10,5% in 2007 (- 1 procentpunt). In 2007 behoort 76,5% tot de niet problematische categorie en 23,5% tot de problematische categorie.

Voor arbeidsomstandigheden is het aandeel dat tot de problematische en de acuut problematische groep behoort significant gestegen van respectievelijk 12,1% tot 13,7% (+ 1,6 procentpunt) en 4,5% tot 5,3% (+ 0,8 procentpunt).

4.1. Werkbaarheidsrisico's en beroep 2004-2007

4.1.1 Werkdruk en beroep 2004-2007

In 2007 is de werkdruk voor 69,4% van de werknemers niet problematisch en voor 30,6% wel problematisch. Kijken we naar de verschillende beroepsgroepen, dan valt op dat de werkdruk voor meer dan 4 op 10 van de middenkader/professionals (42,4%) en kader/directieleden (47,9%) problematisch is. Bij de andere beroepsgroepen gaat het telkens om ongeveer één op vier. Tussen 2004 en 2007 noteren we geen significante verschillen.

Tabel 13: Werkdruk naar beroepsgroep, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007

WERKDRUK			niet problematisch		problematisch		acuut problematisch	
	2004	2007	2004	2007	2004	2007	2004	2007
	N	N	%	%	%	%	%	%
Vlaamse arbeidsmarkt	10991	8925	69,0	69,4	31,0	30,6	12,8	12,5
kortgeschoolde arbeider	1512	1214	73,6	73,1	26,4	26,9	12,1	12,4
geschoolde arbeider - technicus	2149	1621	73,5	74,8	26,5	25,2	10,7	11,2
uitvoerend bediende	3033	2490	72,3	72,1	27,7	27,9	11,2	11,2
onderwijs- of zorgfunctie	1766	1509	72,2	72,6	27,8	27,4	10,5	9,3
middenkader - professional	1474	1322	54,0	57,6	46,0	42,4	18,3	17,1
kader of directie	565	461	49,6	52,1	50,4	47,9	24,4	20,2

4.1.2 Emotionele belasting en beroep, 2004-2007

In 2007 heeft 79,3% een job die emotioneel niet belastend is; 20,7% heeft wel emotioneel belastend werk. Bij het personeel met een onderwijs- of zorgfunctie vinden we het hoogste percentage dat emotioneel belastend werk heeft (41%). Ook voor kader- en directieleden wordt een hoog cijfer opgetekend (37,5%). Bij de kortgeschoolde arbeiders is het aandeel het laagst (6,6%). Tussen 2004 en 2007 noteren we geen significante verschillen.

Tabel 14: Emotionele belasting naar beroepsgroep, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007

EMOTIONELE BELASTING			niet problematisch		problematisch		acuut problematisch	
	2004	2007	2004	2007	2004	2007	2004	2007
	N	N	%	%	%	%	%	%
Vlaamse arbeidsmarkt	10987	8910	79,5	79,3	20,5	20,7	4,0	4,3
kortgeschoolde arbeider	1512	1211	93,7	93,4	6,3	6,6	0,9	1,1
geschoolde arbeider - technicus	2144	1615	91,2	90,8	8,8	9,2	1,5	1,9
uitvoerend bediende	3035	2485	83,4	84,2	16,6	15,8	2,5	2,3
onderwijs- of zorgfunctie	1769	1511	59,9	59,0	40,1	41,0	9,3	10,0
middenkader - professional	1474	1321	69,3	72,5	30,7	27,5	6,2	6,1
kader of directie	565	459	64,2	64,3	35,8	35,7	6,5	7,4

4.1.3 Taakvariatie en beroep, 2004-2007

In 2007 heeft 23,5% van de werknemers routinematig (taakvariatie problematisch) werk; bij 76,5% is dat niet het geval. Routinematig werk is vooral een probleem van kortgeschoolde arbeiders: 47,8% heeft onvoldoende taakvariatie. Bij kader- en directieleden wordt het laagste cijfer opgetekend: 3,5%. Tussen 2004 en 2007 is het aandeel waarvoor het gebrek aan taakvariatie acuut problematisch is, bij de uitvoerend bedienden significant gedaald van 14,5% tot 12,5%.

Tabel 15: Taakvariatie naar beroepsgroep, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007

TAAKVARIATIE			niet problematisch		problematisch		acuut problematisch	
	2004	2007	2004	2007	2004	2007	2004	2007
	N	N	%	%	%	%	%	%
Vlaamse arbeidsmarkt	10999	8919	76,2	76,5	23,8	23,5	11,5	10,5
kortgeschoolde arbeider	1509	1209	50,9	52,2	49,1	47,8	29,3	28,5
geschoolde arbeider - technicus	2150	1617	75,6	74,3	24,4	25,7	10,9	10,1
uitvoerend bediende	3038	2491	69,9	70,5	30,1	29,5	14,5	12,5
onderwijs- of zorgfunctie	1776	1513	89,4	88,8	10,6	11,2	3,0	3,5
middenkader - professional	1471	1320	93,3	91,9	6,7	8,1	1,6	1,7
kader of directie	567	459	96,3	96,5	3,7	3,5	0,9	0,9

Blaue cijfers wijzen op significante (Pearson) χ^2 ($p \leq 0,05$) en dus op een statistisch betekenisvol verschil tussen 2004 en 2007.

4.1.4 Autonomie en beroep, 2004-2007

Bij kader- en directieleden vinden we de kleinste groep (2,8%) die onvoldoende autonomie heeft. De grootste groep treffen we bij kortgeschoolde arbeiders (38,8%). Bij laatstgenoemden is het aandeel (autonomie problematisch) wel met 5,3 procentpunt gedaald tussen 2004 en 2007. Bij middenkader/professionals is het percentage autonomie acuut problematisch significant gestegen van 0,7% tot 1,6%.

Tabel 16: Autonomie naar beroepsgroep, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007

AUTONOMIE			niet problematisch		problematisch		acuut problematisch	
	2004	2007	2004	2007	2004	2007	2004	2007
	N	N	%	%	%	%	%	%
Vlaamse arbeidsmarkt	10999	8906	79,2	79,8	20,8	20,2	7,3	7,5
kortgeschoolde arbeider	1515	1215	55,9	61,2	44,1	38,8	20,7	18,4
geschoolde arbeider - technicus	2149	1616	71,1	71,4	28,9	28,6	10,2	11,2
uitvoerend bediende	3035	2482	82,4	81,3	17,6	18,7	5,2	6,0
onderwijs- of zorgfunctie	1771	1504	85,5	84,2	14,5	15,8	2,8	3,7
middenkader - professional	1475	1323	95,2	93,6	4,8	6,4	0,7	1,6
kader of directie	567	460	98,4	97,2	1,6	2,8	0,0	0,7

Blaue cijfers wijzen op significante (Pearson) χ^2 ($p \leq 0,05$) en dus op een statistisch betekenisvol verschil tussen 2004 en 2007.

Tabel 17: Ondersteuning leiding naar beroepsgroep, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007

4.1.5 Ondersteuning leiding en beroep, 2004-2007

Het percentage dat onvoldoende steun van de directe leiding krijgt, schommelt tussen 10,3% (bij kader/directie) en 19,3% (bij kortgeschoolde arbeiders). Tussen 2004 en 2007 noteren we geen significante verschillen.

ONDERSTEUNING LEIDING			niet problematisch		problematisch		acuut problematisch	
	2004	2007	2004	2007	2004	2007	2004	2007
	N	N	%	%	%	%	%	%
Vlaamse arbeidsmarkt	10977	8911	83,9	84,0	16,1	16,0	6,1	6,2
kortgeschoolde arbeider	1514	1220	81,8	80,7	18,2	19,3	6,7	8,2
geschoolde arbeider - technicus	2139	1613	82,0	81,2	18,0	18,8	6,9	7,4
uitvoerend bediende	3033	2487	83,5	84,9	16,5	15,1	6,3	5,4
onderwijs- of zorgfunctie	1776	1514	85,7	85,4	14,3	14,6	5,1	4,9
middenkader - professional	1475	1323	86,7	85,7	13,3	14,3	5,6	6,5
kader of directie	554	448	86,6	89,7	13,4	10,3	4,5	4,9

4.1.6 Arbeidsomstandigheden en beroep 2004-2007

Vooraf bij arbeiders werkt een grote groep (30% à 31%) onder belastende arbeidsomstandigheden. Tussen 2004 en 2007 is het aandeel dat onder belastende arbeidsomstandigheden (problematisch) werkt significant toegenomen bij geschoolde arbeiders/technici (van 26% tot 30,4%) en personeel met een onderwijs- of zorgfunctie (van 6,3% tot 8,4%). De acuut problematische groep is significant toegenomen bij geschoolde arbeiders/technici (van 9,7% tot 12,6%) en middenkader/professionals (van 0,1% tot 0,7%).

Tabel 18: Arbeidsomstandigheden naar beroepsgroep, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007

BELASTENDE ARBEIDSOMSTANDIGHEDEN			niet problematisch		problematisch		acuut problematisch	
	2004	2007	2004	2007	2004	2007	2004	2007
	N	N	%	%	%	%	%	%
Vlaamse arbeidsmarkt	10654	9497	87,9	86,3	12,1	13,7	4,5	5,3
kortgeschoolde arbeider	1510	1330	72,0	69,0	28,0	31,0	12,7	12,6
geschoolde arbeider - technicus	2149	1792	74,0	69,6	26,0	30,4	9,7	12,6
uitvoerend bediende	3035	2664	95,5	94,7	4,5	5,3	1,2	1,7
onderwijs- of zorgfunctie	1773	1657	93,7	91,6	6,3	8,4	1,8	2,7
middenkader - professional	1484	1426	97,9	97,5	2,1	2,5	0,1	0,7
kader of directie	564	497	99,3	99,2	0,7	0,8	0,2	0,6

Blauwe cijfers wijzen op significante (Pearson) χ^2 ($p \leq 0,05$) en dus op een statistisch betekenisvol verschil tussen 2004 en 2007.

4.2. Werkbaarheidsrisico's en sector, 2004-2007

4.2.1 Werkdruk en sector, 2004-2007

Het aandeel van de werknemers dat onder hoge werkdruk (problematisch) moet presteren is in 2007 het hoogst in de zakelijke dienstverlening (38,1%) en het laagst in het openbaar bestuur (22,9%). In 2004 tekende de financiële sector het hoogste cijfer op (43,7%). Tussen 2004 en 2007 is het percentage werkdruk problematisch in de bouwsector significant gedaald van 34,6% tot 28,3%.

Tabel 19: Werkdruk naar sector, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007

WERKDRUK			niet problematisch		problematisch		acuut problematisch	
	2004	2007	2004	2007	2004	2007	2004	2007
	N	N	%	%	%	%	%	%
Vlaamse arbeidsmarkt	10991	8925	69,0	69,4	31,0	30,6	12,8	12,5
textiel confectie	257	174	69,6	69,0	30,4	31,0	12,8	16,7
metaal	1012	771	67,2	63,4	32,8	36,6	13,8	15,0
bouw	602	481	65,4	71,7	34,6	28,3	15,9	13,7
voeding	306	246	65,7	65,4	34,3	34,6	12,7	11,8
chemie	454	385	67,8	71,4	32,2	28,6	11,2	10,9
groot- en kleinhandel	884	674	71,6	70,0	28,4	30,0	12,4	11,1
horeca	233	186	71,2	74,7	28,8	25,3	12,9	10,8
zakelijke dienstverlening	613	564	63,3	61,9	36,7	38,1	17,5	16,5
transport	406	346	66,5	69,4	33,5	30,6	12,6	14,2
post - telecommunicatie	264	237	65,2	62,9	34,8	37,1	19,7	16,5
financiële sector	462	338	56,3	62,1	43,7	37,9	17,7	15,4
openbaar bestuur	1186	965	77,3	77,1	22,7	22,9	9,4	8,3
gezondheids- en welzijnszorg	1501	1312	67,9	67,8	32,1	32,2	13,9	12,3
onderwijs	1153	912	72,2	74,8	27,8	25,2	9,1	9,0
secundaire sector	3112	2350	67,5	67,4	32,5	32,6	13,4	14,1
tertiaire sector	2913	2312	66,7	66,7	33,3	33,3	14,4	13,6
quartaire sector	4021	3355	72,5	72,9	27,5	27,1	10,9	10,0

Blaue cijfers wijzen op significante (Pearson) χ^2 ($p \leq 0,05$) en dus op een statistisch betekenisvol verschil tussen 2004 en 2007.

4.2.2 Emotionele belasting en sector, 2004-2007

Het hoogste percentage van de werknemers dat emotioneel belastend werk heeft, treffen we in 2007 in de gezondheids- en welzijnszorg (39,7%), het laagste percentage in de textiel- en confectiesector (7,5%). Tussen 2004 en 2007 stijgt het percentage acuut problematisch in de financiële sector van 2,6% tot 5,3%.

Tabel 20: Emotionele belasting naar sector, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007

EMOTIELE BELASTING			niet problematisch		problematisch		acuut problematisch	
	2004	2007	2004	2007	2004	2007	2004	2007
	N	N	%	%	%	%	%	%
Vlaamse arbeidsmarkt	10987	8910	79,5	79,3	20,5	20,7	4,0	4,3
textiel confectie	258	174	93,8	92,5	6,2	7,5	1,2	1,1
metaal	1007	772	90,1	88,7	9,9	11,3	1,4	2,3
bouw	602	477	89,7	89,5	10,3	10,5	0,8	1,0
voeding	304	245	88,5	89,8	11,5	10,2	2,3	1,2
chemie	454	383	86,3	87,5	13,7	12,5	2,0	2,1
groot- en kleinhandel	883	672	83,9	84,1	16,1	15,9	1,9	1,6
horeca	231	186	87,4	90,3	12,6	9,7	1,7	2,2
zakelijke dienstverlening	612	565	83,8	85,5	16,2	14,5	2,3	3,0
transport	406	344	88,2	89,5	11,8	10,5	2,0	2,0
post - telecommunicatie	263	235	82,9	79,6	17,1	20,4	2,7	4,7
financiële sector	463	339	73,9	77,3	26,1	22,7	2,6	5,3
openbaar bestuur	1188	965	76,7	75,0	23,3	25,0	6,0	5,0
gezondheids- en welzijnszorg	1507	1308	58,9	60,3	41,1	39,7	11,1	11,0
onderwijs	1156	915	69,6	68,7	30,4	31,3	5,2	6,1
secundaire sector	3104	2343	89,7	89,4	10,3	10,6	1,5	1,7
tertiaire sector	2909	2310	83,1	85,0	16,9	15,0	2,3	2,7
quartaire sector	4033	3354	68,4	68,2	31,6	31,7	7,4	7,5

Blaauwe cijfers wijzen op significante (Pearson) χ^2 ($p \leq 0,05$) en dus op een statistisch betekenisvol verschil tussen 2004 en 2007.

4.2.3 Taakvariatie en sector, 2004-2007

Routinematig werk (taakvariatie problematisch) komt het meest voor in de textiel- en confectiesector (38,4%). Het laagste cijfer wordt opgetekend in de onderwijssector (5,3%). Er zijn geen significante verschuivingen tussen 2004 en 2007.

Tabel 21: Taakvariatie naar sector, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007

TAAKVIARTIE			niet problematisch		problematisch		acuut problematisch	
	2004	2007	2004	2007	2004	2007	2004	2007
	N	N	%	%	%	%	%	%
Vlaamse arbeidsmarkt	10999	8919	76,2	76,5	23,8	23,5	11,5	10,5
textiel confectie	256	172	66,8	61,6	33,2	38,4	17,6	21,5
metaal	1007	772	72,8	73,8	27,2	26,2	14,3	12,0
bouw	602	478	83,2	84,3	16,8	15,7	5,8	5,9
voeding	306	245	68,3	65,7	31,7	34,3	14,7	18,0
chemie	454	385	77,8	80,0	22,2	20,0	10,4	8,8
groot- en kleinhandel	885	673	70,7	72,1	29,3	27,9	14,1	12,6
horeca	233	186	63,9	61,8	36,1	38,2	18,5	20,4
zakelijke dienstverlening	610	564	69,8	72,0	30,2	28,0	16,9	13,5
transport	406	346	70,7	66,8	29,3	33,2	15,3	15,6
post - telecommunicatie	264	237	62,1	68,4	37,9	31,6	21,6	16,0
financiële sector	463	338	78,6	80,8	21,4	19,2	8,9	6,2
openbaar bestuur	1188	964	75,0	77,7	25,0	22,3	11,6	10,1
gezondheids- en welzijnszorg	1506	1310	78,5	78,5	21,5	21,5	9,1	8,5
onderwijs	1161	917	94,1	94,7	5,9	5,3	2,0	1,7
secundaire sector	3105	2346	74,4	74,7	25,6	25,3	12,6	12,0
tertiaire sector	2912	2311	72,4	72,6	27,6	27,4	13,8	12,2
quartaire sector	5223	4037	81,1	81,7	18,9	18,3	8,3	7,7

Blaue cijfers wijzen op significante (Pearson) χ^2 ($p \leq 0,05$) en dus op een statistisch betekenisvol verschil tussen 2004 en 2007.

4.2.4 Autonomie en sector, 2004-2007

Gebrek aan zelfstandigheid in het werk (autonomie problematisch) komt het meest voor in de textiel- en confectiesector (32,6%). Het laagste cijfer wordt opgetekend in de onderwijssector (8,6%). Tussen 2004 en 2007 daalt het aandeel acuut problematisch significant van 5,5% tot 3% in de zakelijke dienstverlening.

Tabel 22: Autonomie naar sector, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007

AUTONOMIE			niet problematisch		problematisch		acuut problematisch	
	2004	2007	2004	2007	2004	2007	2004	2007
	N	N	%	%	%	%	%	%
Vlaamse arbeidsmarkt	10999	8906	79,2	79,8	20,8	20,2	7,3	7,5
textiel confectie	259	172	63,7	67,4	36,3	32,6	16,6	14,5
metaal	1007	770	72,4	73,6	27,6	26,4	11,8	11,2
bouw	604	481	72,8	76,9	27,2	23,1	7,3	7,1
voeding	306	245	66,3	68,2	33,7	31,8	14,7	16,3
chemie	453	384	82,6	83,1	17,4	16,9	5,3	7,3
groot- en kleinhandel	883	669	79,3	78,9	20,7	21,1	8,4	9,3
horeca	232	186	72,4	70,4	27,6	29,6	12,1	14,0
zakelijke dienstverlening	613	568	85,5	88,4	14,5	11,6	5,5	3,0
transport	406	346	70,9	72,0	29,1	28,0	10,6	12,7
post - telecommunicatie	262	235	68,3	72,3	31,7	27,7	15,6	11,9
financiële sector	463	338	88,1	85,8	11,9	14,2	1,7	3,6
openbaar bestuur	1190	966	86,3	84,0	13,7	16,0	2,9	3,9
gezondheids- en welzijnszorg	1505	1304	81,0	79,8	19,0	20,2	4,7	5,6
onderwijs	1159	911	90,3	91,4	9,7	8,6	1,4	1,3
secundaire sector	3110	2346	72,3	74,3	27,7	25,7	10,9	10,7
tertiaire sector	2911	2310	80,4	80,8	19,6	19,2	7,2	7,4
quartaire sector	4037	3347	84,2	83,0	15,8	17,0	4,1	5,0

Blauwe cijfers wijzen op significante (Pearson) χ^2 ($p \leq 0,05$) en dus op een statistisch betekenisvol verschil tussen 2004 en 2007.

4.2.5 Ondersteuning leiding en sector, 2004-2007

Het laagste percentage van werknemers die onvoldoende steun van de directe leiding krijgen, vinden we in 2007 in de financiële sector (9,8%). Het hoogste percentage vinden we in de metaalsector (23,6%). In die sector is dat aandeel met 5,1 procentpunt ook significant toegenomen tussen 2004 en 2007.

Tabel 23: Ondersteuning leiding naar sector, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007

ONDERSTEUNING LEIDING			niet problematisch		problematisch		acuut problematisch	
	2004	2007	2004	2007	2004	2007	2004	2007
	N	N	%	%	%	%	%	%
Vlaamse arbeidsmarkt	10977	8911	83,9	84,0	16,1	16,0	6,1	6,2
textiel confectie	258	176	79,5	80,7	20,5	19,3	10,5	9,7
metaal	1007	768	81,5	76,4	18,5	23,6	6,8	9,0
bouw	599	479	85,1	86,4	14,9	13,6	5,5	4,4
voeding	304	244	81,9	80,3	18,1	19,7	8,9	7,0
chemie	453	383	84,3	86,4	15,7	13,6	5,5	5,2
groot- en kleinhandel	882	673	84,2	83,5	15,8	16,5	5,3	5,9
horeca	231	185	83,5	88,1	16,5	11,9	5,2	4,9
zakelijke dienstverlening	611	565	84,6	85,3	15,4	14,7	7,0	6,5
transport	405	343	78,0	82,2	22,0	17,8	7,7	7,0
post - telecommunicatie	262	236	83,2	84,7	16,8	15,3	7,3	5,5
financiële sector	462	337	86,6	90,2	13,4	9,8	4,8	3,9
openbaar bestuur	1186	965	83,6	81,5	16,4	18,5	5,6	7,0
gezondheids- en welzijnszorg	1507	1311	85,9	86,3	14,1	13,7	4,6	4,3
onderwijs	1154	911	85,7	85,5	14,3	14,5	5,8	5,4
secundaire sector	3101	2343	82,4	81,5	17,6	18,5	7,1	7,1
tertiaire sector	2903	2307	83,4	85,1	16,6	14,9	6,1	5,9
quartaire sector	4029	3353	85,0	84,6	15,0	15,4	5,3	5,6

Blauwe cijfers wijzen op significante (Pearson) χ^2 ($p \leq 0,05$) en dus op een statistisch betekenisvol verschil tussen 2004 en 2007.

4.2.6 Arbeidsomstandigheden en sector, 2004-2007

Nergens meer dan in de bouwsector (32,6%) werkt men onder belastende arbeidsomstandigheden. Het laagste cijfer wordt opgetekend in de financiële sector (1,1%). Tussen 2004 en 2007 is het aandeel problematisch significant toegenomen in de metaalsector (van 19% tot 26,5%) en de onderwijssector (van 1,1% tot 2,5%). In de metaalsector is ook het aandeel acuut problematisch significant gestegen, van 8% tot 12%.

Tabel 24: Arbeidsomstandigheden naar sector, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007

BELASTENDE ARBEIDSOMSTANDIGHEDEN			niet problematisch		problematisch		acuut problematisch	
	2004	2007	2004	2007	2004	2007	2004	2007
	N	N	%	%	%	%	%	%
Vlaamse arbeidsmarkt	10654	9497	87,9	86,3	12,1	13,7	4,5	5,3
textiel confectie	246	177	82,9	76,8	17,1	23,2	6,1	8,5
metaal	980	827	81,0	73,5	19,0	26,5	8,0	12,0
bouw	585	518	67,0	67,4	33,0	32,6	14,5	14,1
voeding	301	266	79,4	75,9	20,6	24,1	6,6	9,8
chemie	442	414	89,4	88,9	10,6	11,1	4,5	3,4
groot- en kleinhandel	857	712	89,6	89,5	10,4	10,5	4,1	4,4
horeca	221	195	86,0	79,0	14,0	21,0	4,5	5,6
zakelijke dienstverlening	594	593	93,1	91,7	6,9	8,3	1,7	2,9
transport	389	379	79,9	76,0	20,1	24,0	10,0	9,8
post - telecommunicatie	257	249	85,6	84,3	14,4	15,7	3,5	7,2
financiële sector	449	352	98,0	98,9	2,0	1,1	0,4	0,0
openbaar bestuur	1144	1029	94,2	94,1	5,8	5,9	1,4	1,9
gezondheids- en welzijnszorg	1469	1394	88,8	87,3	11,2	12,7	3,7	4,1
onderwijs	1109	971	98,9	97,5	1,1	2,5	0,3	0,8
secundaire sector	3023	2520	79,9	76	20,1	24	8,1	10,1
tertiaire sector	2814	2449	89,5	87,8	10,5	12,2	3,9	4,5
quartaire sector	3896	3570	92,9	91,9	7,1	8,1	2,1	2,7

Blaue cijfers wijzen op significante (Pearson) χ^2 ($p \leq 0,05$) en dus op een statistisch betekenisvol verschil tussen 2004 en 2007.

3

Werkbaar werk zelfstandige ondernemers 2007

1. Werkbaarheidsindicatoren zelfstandige ondernemers 2007

De werkbaarheidssituatie van de zelfstandige ondernemer wordt, net zoals voor werknemers, bepaald via vier centrale indicatoren, met name: psychische vermoeidheid, welbevinden in het werk, leermogelijkheden en werk-privé-balans.

Voor 2007 worden volgende cijfers opgetekend:

Tabel 25: Werkbaarheidsindicatoren zelfstandige ondernemers, Vlaanderen 2007

WERKBAARHEIDSINDICATOREN		niet problematisch	problematisch	acuut problematisch
	N	%	%	%
psychische vermoeidheid	2169	63,3	36,7	13,0
welbevinden in het werk	2012	91,8	8,2	2,7
leermogelijkheden	2018	94,4	5,6	1,1
werk-privé-balans	2184	65,5	34,5	10,9

Voor een zeer ruime meerderheid van de zelfstandige ondernemers stellen er zich geen problemen op het vlak van het welbevinden of leermogelijkheden in het werk. Voor welbevinden in het werk behoort 91,8% tot de niet-problematische groep, 8,2% tot problematische groep en 2,7% tot de acuut problematische groep. Voor leermogelijkheden behoort 94,4% tot de niet-problematische groep, 5,6% tot problematische groep en 1,1% tot de acuut problematische groep.

De werkbaarheidsproblematiek van zelfstandige ondernemers gaat vooral om psychische vermoeidheid en problemen om werk en privé in evenwicht te houden. Op het vlak van psychische vermoeidheid verkeert 36,7% van de Vlaamse zelfstandige ondernemers in een problematische situatie en 13% in een acuut problematische situatie. Op het vlak van werk-privé-balans is de situatie voor 34,5% van de Vlaamse zelfstandige ondernemers problematisch en voor 10,9% is ze acuut problematisch.

2. Werkbaar werk en sector, zelfstandige ondernemers 2007

2.1. Psychische vermoeidheid en sector, zelfstandige ondernemers 2007

In de horeca en de bouw zijn ongeveer 4 op 10 zelfstandige ondernemers problematisch psychisch vermoeid. In de andere sectoren schommelt het aandeel rond het gemiddelde van 36,7%.

Tabel 26: Psychische vermoeidheid naar sector, zelfstandige ondernemers, Vlaanderen 2007

PSYCHISCHE VERMOEIDHEID		niet problematisch	problematisch	acuut problematisch
	N	%	%	%
zelfstandige ondernemers, Vlaanderen	2169	63,3	36,7	13,0
land- en tuinbouw, visserij bosexploitatie	151	65,6	34,4	10,6
handel	416	64,4	35,6	12,3
bouw	307	59,0	41,0	17,6
horeca	144	58,3	41,7	13,9
vrije beroepen	523	65,8	34,2	12,8
transport, productie	147	66,7	33,3	12,9
andere	467	63,4	36,6	11,3

2.2. Welbevinden in het werk en sector, zelfstandige ondernemers 2007

In de horeca vinden we het hoogste percentage zelfstandige ondernemers voor wie het welbevinden in het werk problematisch is (16,2%). Vrije beroepen noteren het laagste cijfer (4,9 %).

Tabel 27: Welbevinden in het werk naar sector, zelfstandige ondernemers, Vlaanderen 2007

WELBEVINDEN IN HET WERK		niet problematisch	problematisch	acuut problematisch
	N	%	%	%
zelfstandige ondernemers, Vlaanderen	2012	91,8	8,2	2,7
land- en tuinbouw, visserij, bosexploitatie	145	92,4	7,6	1,4
handel	393	90,1	9,9	4,3
bouw	269	92,2	7,8	2,6
horeca	142	83,8	16,2	3,5
vrije beroepen	465	95,1	4,9	1,3
transport, productie	147	87,8	12,2	5,4
andere	437	93,6	6,4	1,8

Blauwe cijfers wijzen op significante (Pearson) χ^2 ($p \leq 0,05$) en dus op een statistisch betekenisvol verschil tussen de sectoren.

Tabel 28: Leermogelijkheden naar sector, zelfstandige ondernemers, Vlaanderen 2007

2.3. Leermogelijkheden en sector, zelfstandige ondernemers 2007

Voor de overgrote meerderheid van de zelfstandige ondernemers biedt het werk voldoende leermogelijkheden (94,4%). Er zijn wel vrij grote verschillen tussen de sectoren. Zo heeft slechts 1,7% van de vrije beroepen onvoldoende leermogelijkheden terwijl dat in de horeca 19,1% is.

LEERMOGELIJKHEDEN		niet problematisch	problematisch	acuut problematisch
	N	%	%	%
zelfstandige ondernemers, Vlaanderen	2018	94,4	5,6	1,1
land- en tuinbouw, visserij, bosexploitatie	143	95,1	4,9	1,4
handel	393	92,1	7,9	1,3
bouw	270	97,4	2,6	0,0
horeca	141	80,9	19,1	5,0
vrije beroepen	468	98,3	1,7	0,0
transport, productie	150	90,0	10,0	2,7
andere	439	95,9	4,1	0,9

Blaue cijfers wijzen op significante (Pearson) χ^2 ($p \leq 0,05$) en dus op een statistisch betekenisvol verschil tussen de sectoren.

Tabel 29: Werk-privé-balans naar sector, zelfstandige ondernemers, Vlaanderen 2007

2.4. Werk-privé-balans en sector, zelfstandige ondernemers 2007

Voor ongeveer een derde (34,5%) van de zelfstandige ondernemers is het moeilijk om werk en privé goed op elkaar af te stemmen. Vooral in de horeca stelt het probleem zich scherp waar bijna de helft (47,2%) het moeilijk heeft om beide te combineren.

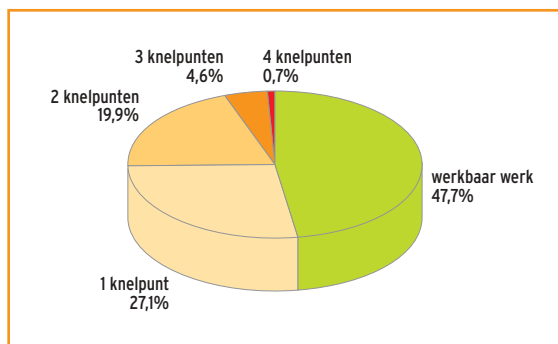
WERK-PRIVE BALANS		niet problematisch	problematisch	acuut problematisch
	N	%	%	%
zelfstandige ondernemers, Vlaanderen	2169	65,5	34,5	10,9
land- en tuinbouw, visserij, bosexploitatie	154	61,0	39,0	13,0
handel	423	67,6	32,4	9,9
bouw	303	61,4	38,6	12,9
horeca	144	52,8	47,2	13,9
vrije beroepen	529	68,1	31,9	9,6
transport, productie	148	65,5	34,5	12,8
andere	468	69,0	31,0	9,6

Blaue cijfers wijzen op significante (Pearson) χ^2 ($p \leq 0,05$) en dus op een statistisch betekenisvol verschil tussen de sectoren.

3. Werkbaarheidsgraad zelfstandige ondernemers 2007

We spreken over werkbaar werk wanneer aan vier voorwaarden voldaan wordt: het werk is motiverend (welbevinden in het werk niet-problematisch), biedt voldoende leermogelijkheden, blijft in balans met het gezins- en sociaal leven en men wordt er niet overspannen (psychische vermoeidheid niet-problematisch) door. Als we deze voorwaarden toepassen voor de zelfstandige ondernemers dan kunnen we berekenen dat 47,7% van de Vlaamse zelfstandige ondernemers in 2007 werkbaar werk heeft. Omgekeerd betekent dit dat 52,3% van de zelfstandige ondernemers met één of meerdere werkbaarheidsproblemen geconfronteerd wordt. Dat kunnen we uit onderstaande figuur aflezen:

Figuur 3: Aandeel van de zelfstandige ondernemers zonder en met (één of meerdere) werkbaarheidsknelpunten, Vlaanderen 2007

4. Risico-indicatoren zelfstandige ondernemers, Vlaanderen 2007

Werkbaar werk krijgt vorm in een context waarin verschillende factoren (risico's) een rol spelen. De werkbaarheidsenquête neemt er voor de zelfstandige ondernemers vier onder de loep: de werkdruk, de emotionele belasting, de afwisseling in het werk (taakvariatie) en de (fysieke) arbeidsomstandigheden.

Om de ernstgraad van een risico aan te duiden onderscheiden we drie categorieën: niet-problematisch, problematisch en acuut problematisch. In de cijfertabellen vormt de categorie acuut problematisch een subgroep binnen de groep problematisch maar wordt eveneens gepercenteerd op de volledige populatie.

Voor de zelfstandige ondernemers in Vlaanderen 2007 worden volgende cijfers opgetekend:

**Tabel 30: Werkbaarheidsrisico's
zelfstandige ondernemers,
Vlaanderen 2007**

WERKBAARHEIDSRISICO'S		niet problematisch	problematisch	acuut problematisch
	N	%	%	%
werkdruk	2024	53,4	46,6	17,6
emotionele belasting	2024	71,2	28,8	5,2
taakvariatie	2029	92,1	7,9	2,2
arbeidsomstandigheden	2204	82,8	17,2	4,6

Het risico waar het grootste deel van de zelfstandige ondernemers mee geconfronteerd wordt is de werkdruk, voor 46,6% is die problematisch en voor 17,6% zelfs acuut problematisch. Voor een aanzienlijke groep ondernemers is het werk ook emotioneel belastend (28,8% problematisch en 5,2% acuut problematisch) en zijn de (fysieke) arbeidsomstandigheden zwaar (17,2% problematisch en 4,6% acuut problematisch). De overgrote meerderheid (92,1%) heeft wel voldoende afwisselend werk (taakvariatie). Slechts voor 7,9% is de situatie problematisch en voor 2,2% acuut problematisch.

4.1. Werkbaarheidsrisico's naar sector, zelfstandige ondernemers, Vlaanderen 2007

4.1.1. Werkdruk en sector, zelfstandige ondernemers, Vlaanderen 2007

Voor alle sectoren geldt dat meer dan vier op tien zelfstandige ondernemers onder hoge werkdruk presteren. Het hoogste cijfer wordt opgetekend in de bouwsector (52,8%), het laagste in de handel (41,5%).

Tabel 31: Werkdruk naar sector, zelfstandige ondernemers, Vlaanderen 2007

WERKDRUK		niet problematisch	problematisch	acuut problematisch
	N	%	%	%
zelfstandige ondernemers, Vlaanderen	2024	53,4	46,6	17,6
land- en tuinbouw, visserij, bosexploitatie	145	52,4	47,6	20,7
handel	395	58,5	41,5	14,7
bouw	269	47,2	52,8	19,3
horeca	142	52,1	47,9	15,5
vrije beroepen	470	50,4	49,6	19,1
transport, productie	150	49,3	50,7	24,7
andere	439	58,3	41,7	14,8

Blaue cijfers wijzen op significante (Pearson) χ^2 ($p \leq 0,05$) en dus op een statistisch betekenisvol verschil tussen de sectoren.

4.1.2. Emotionele belasting en sector, zelfstandige ondernemers, Vlaanderen 2007

Op het vlak van emotionele belasting zijn er zeer grote verschillen tussen de sectoren. Vooral bij de zelfstandige ondernemers met een vrij beroep heeft een zeer grote groep (47,1%) emotioneel belastend werk.

Tabel 32: Emotionele belasting naar sector, zelfstandige ondernemers, Vlaanderen 2007

EMOTIELE BELASTING		niet problematisch	problematisch	acuut problematisch
	N	%	%	%
zelfstandige ondernemers, Vlaanderen	2024	71,2	28,2	5,2
land- en tuinbouw, visserij, bosexploitatie	142	86,6	13,4	0,7
handel	397	76,6	23,4	4,3
bouw	269	81,4	18,6	3,0
horeca	141	75,9	24,1	2,1
vrije beroepen	473	52,9	47,1	11,6
transport, productie	149	77,2	22,8	2,7
andere	439	71,1	28,9	4,1

Blaue cijfers wijzen op significante (Pearson) χ^2 ($p \leq 0,05$) en dus op een statistisch betekenisvol verschil tussen de sectoren.

Tabel 33: Taakvariatie naar sector, zelfstandige ondernemers, Vlaanderen 2007

4.1.3. Taakvariatie en sector, zelfstandige ondernemers, Vlaanderen 2007

Routinewerk (taakvariatie problematisch) treffen we het meest in de horeca (18,9%). Bij vrije beroepen wordt het laagste cijfer (4,3%) genoteerd.

TAAKVARIAATIE		niet problematisch	problematisch	acuut problematisch
	N	%	%	%
zelfstandige ondernemers, Vlaanderen	2029	92,1	7,9	2,2
land- en tuinbouw, visserij, bosexploitatie	145	94,5	5,5	2,8
handel	396	88,4	11,6	1,8
bouw	270	95,6	4,4	1,1
horeca	143	81,1	18,9	7,7
vrije beroepen	470	95,7	4,3	0,6
transport, productie	150	89,3	10,7	4,7
andere	441	93,7	6,3	1,8

Blaauwe cijfers wijzen op significante (Pearson) χ^2 ($p \leq 0,05$) en dus op een statistisch betekenisvol verschil tussen de sectoren.

4.1.4. Arbeidsomstandigheden en sector, zelfstandige ondernemers, Vlaanderen 2007

In twee sectoren ligt het aandeel dat onder belastende arbeidsomstandigheden moet werken (meer dan) dubbel zo hoog als het gemiddelde, met name in de sector land- en tuinbouw, visserij, bosexploitatie (34,9%) en de bouwsector (40,2%). Het laagste cijfer wordt opgetekend in de handel (8,5%).

Tabel 34: Arbeidsomstandigheden naar sector, zelfstandige ondernemers, Vlaanderen 2007

ARBEIDSSOMSTANDIGHEDEN		niet problematisch	problematisch	acuut problematisch
	N	%	%	%
zelfstandige ondernemers, Vlaanderen	2204	82,8	17,2	4,6
land- en tuinbouw, visserij, bosexploitatie	149	65,1	34,9	6,0
handel	426	91,5	8,5	1,6
bouw	311	59,8	40,2	12,5
horeca	154	84,4	15,6	3,9
vrije beroepen	524	87,6	12,4	3,4
transport, productie	152	84,1	15,8	3,3
andere	473	89,2	10,8	3,6

Blaauwe cijfers wijzen op significante (Pearson) χ^2 ($p \leq 0,05$) en dus op een statistisch betekenisvol verschil tussen de sectoren.

Besluit

In 2007 werd de werkbaarheidsenquête van Stichting Innovatie & Arbeid voor de tweede keer (na 2004) uitgevoerd bij 20.000 werknemers. Voor de eerste keer werd ook een werkbaarheidsenquête uitgevoerd bij 6.000 zelfstandige ondernemers.

Bij de werknemers op de Vlaamse arbeidsmarkt is de werkbaarheidsgraad in 2007 gestegen van 52,3% naar 54,1%. Van alle werknemers in Vlaanderen heeft 54,1% werkbaar werk. Deze werknemers hebben een job die niet problematisch scoort op het vlak van psychische vermoeidheid, welbevinden in het werk, leermogelijkheden en werk-privé-balans. De andere werknemers (45,9%) worden in hun werk met één of meerdere werkbaarheidsknelpunten geconfronteerd. De verbetering van de werkbaarheidsgraad in 2007 is vooral toe te schrijven aan het feit dat meer werknemers (+ 2,7 procentpunt) een job hebben die voldoende leermogelijkheden biedt en de werk-privé-balans voor meer werknemers (+ 1 procentpunt) in evenwicht is.

Zowel in 2004 als in 2007 zien we dat het soort job de werkbaarheidskans sterk beïnvloedt. Het aandeel met een werkbare job is het grootst bij mensen met een onderwijs- of zorgfunctie (60,1% in 2007) en het laagst bij kortgeschoolde arbeiders (35,5% in 2007). De werkbaarheidsgraad van geschoolde arbeiders/technici (55,5%), uitvoerend bedienden (56,9%), middenkader/professionals (56,5%) en kader/directie (56,4%) schommelt rond het gemiddelde (54,1%). Tussen 2004 en 2007 is de werkbaarheidsgraad bij uitvoerend bedienden met 3,2 procentpunten significant toegenomen.

In 2004 tekent het openbaar bestuur de hoogste werkbaarheidgraad op (59,1%), in 2007 is dat de financiële sector (60,7%). De laagste werkbaarheidsgraad vinden we voor de respectievelijke jaartallen in de textiel- en confectiesector (43%) en de transportsector (43,2%). Tussen 2004 en 2007 is de werkbaarheidsgraad significant toegenomen in de bouwsector (van 51,1% tot 57,9%), de groot- en kleinhandel (van 45,6% tot 50,9%) en de financiële sector (van 51,4% tot 60,7%).

Van de zelfstandige ondernemers in Vlaanderen heeft 47,7% werkbaar werk. Bij meer dan 90% stellen er zich geen of weinig problemen op het vlak van welbevinden in het werk en/of leermogelijkheden in het werk. De werkbaarheidsproblematiek van de zelfstandige ondernemers is er vooral een van psychische vermoeidheid en problemen om werk en privé in evenwicht te houden. Voor 36,7% van zelfstandige ondernemers is de situatie problematisch op het vlak van psychische vermoeidheid en voor 34,5% is het problematisch om werk en privé goed op elkaar af te stemmen.

Meer informatie

Alle informatie over de werkbaarheidsmonitor en de resultaten van de metingen 2004 en 2007 vindt u op www.serv.be/werkbaarwerk. De informatie kunt u gratis downloaden.

Sterk door overleg

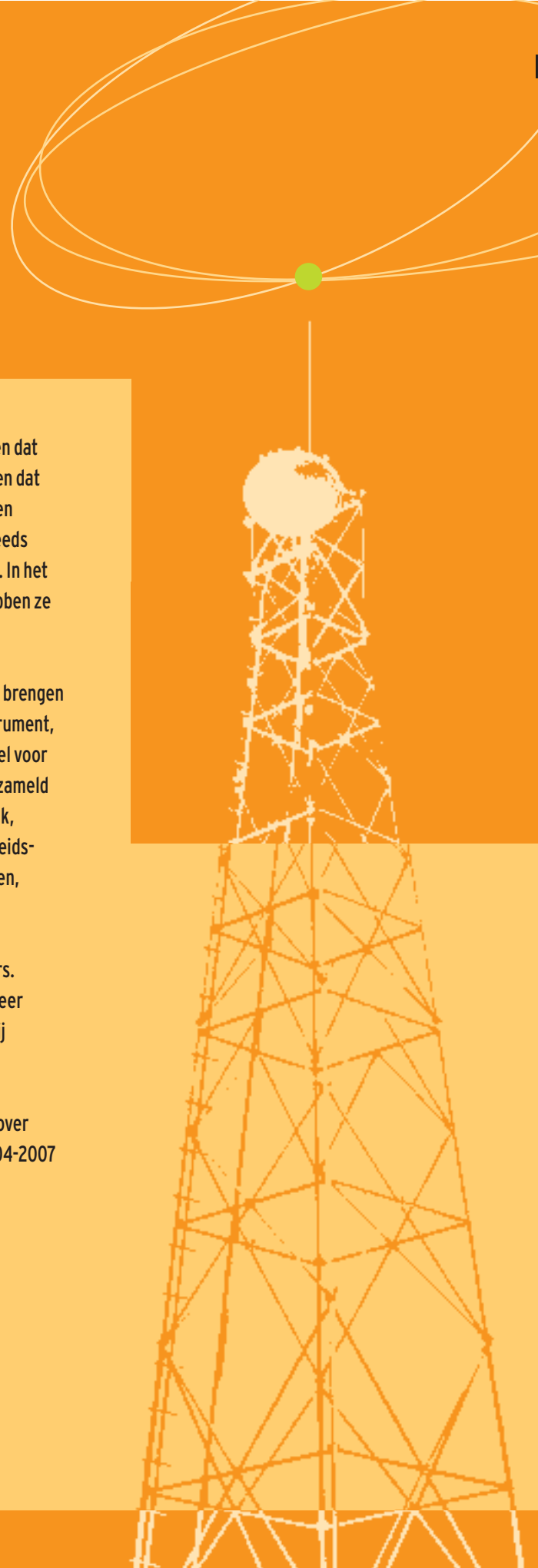
STICHTING
Innovatie
& **Arbeid**

Stichting Innovatie & Arbeid verricht praktijk- en beleidsgericht onderzoek voor de Vlaamse werkgeversorganisaties en vakbonden over technologische innovatie, organisatieverandering en nieuwe arbeidsvormen. De dienstverlening staat borg voor de verspreiding van bruikbare resultaten in fabrieken, kantoren en instellingen.

Binnen de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV) vormt de Stichting Innovatie & Arbeid een kenniscentrum dat de Vlaamse sociale partners begeleidt bij innovaties in het bedrijfsleven. De SERV is het overleg- en adviescollege van de Vlaamse sociale partners. In de SERV zetelen tien vertegenwoordigers van de Vlaamse werkgevers- en tien vertegenwoordigers van de Vlaamse werknemersorganisaties. De SERV organiseert het Vlaamse sociale overleg en adviseert de Vlaamse Regering en het Vlaams Parlement over alle belangrijke sociale en economische aangelegenheden.

De resultaten van de projecten van de Stichting Innovatie & Arbeid vindt men terug in vlot leesbare en beknopte brochures en in meer gestoffeerde informatiedossiers. De Stichting Innovatie & Arbeid beschikt ook over een gespecialiseerd documentatiecentrum. Jaarlijks ondersteunt de Stichting Innovatie & Arbeid meer dan 100 vormingsactiviteiten. De medewerkers en -medewerksters werken rond diverse thema's mee als lesgever of expert aan vormingssessies van vakbonden, managementtrainingen, studiedagen en seminars.

Actuele informatie over projecten en vormingsaanbod zijn te vinden op onze website:
<http://www.serv.be/stichting>

-
- De Vlaamse sociale partners en de Vlaamse Regering willen dat meer mensen langer aan het werk kunnen blijven. Ze vinden dat de werkbaarheid of de kwaliteit van de arbeid in Vlaanderen daarom moeten verbeteren. In 2001 hebben ze hierover reeds afspraken gemaakt in het zogenaamde Pact van Vilvoorde. In het Toekomstpact voor Vlaanderen 2020 van januari 2009 hebben ze dit engagement herhaald.
 - Om de werkbaarheid in Vlaanderen te meten en in kaart te brengen ontwikkelde de Stichting Innovatie & Arbeid een meetinstrument, de werkbaarheidsmonitor. Met deze monitor worden, zowel voor werknemers als zelfstandige ondernemers, gegevens verzameld en opgevolgd over diverse facetten van het werk: werkdruk, emotionele belasting, afwisseling in het werk, fysieke arbeidsomstandigheden, werkstress, motivatie, leermogelijkheden, werk-privé-balans ...
 - In 2004 werd een eerste meting uitgevoerd bij werknemers. In 2007 werden de jobs van werknemers voor de tweede keer in kaart gebracht en werd een eerste meting uitgevoerd bij de zelfstandige ondernemers.
 - In deze brochure worden de belangrijkste cijfergegevens over de werkbaarheidssituatie in Vlaanderen (werknemers 2004-2007 en zelfstandige ondernemers 2007) gepresenteerd.